

Reactie op: Een proactieve overheid voor de lerende economie

In *ESB* van 4 april jongstleden (4682) verwijten Dany Jacobs en Ben Dankbaar (J&D) de regering dat zij niet heeft gereageerd “op de echt vernieuwende inzichten en voorstellen van de WRR”. Maar hun reactie op het WRR-rapport ‘Naar een lerende economie’ is nog erger, want zij hebben het vooral over de oude discussie over *picking* versus *backing winners*. Zo vinden J&D het jammer dat de *backing-winners*-benadering “iets te snel terzijde [is] gezet”. De suggestie in het WRR-rapport “dat het wellicht beter is ambitieuze ‘uitdaggers’ (opkomende, innovatieve bedrijven) te ondersteunen dan traditionele ‘winnaars’ (sectoren met bewezen sterkte)” is in hun ogen onvoldoende uitgewerkt. Dat verhoogt de kans dat het te weinig verschilt van “de veel bekritiseerde *picking-winners*-benadering”. Vervolgens pleiten zij voor een proactieve overheid die duidelijke prioriteiten stelt. Dit lijkt mij problematisch: hoe kan een overheid proactief zijn als zij de *backing-winners*-benadering moet hanteren? Deze benadering veronderstelt ten eerste dat er een duidelijke en geaccepteerde maatstaf bestaat om ‘winnaars’ aan te wijzen, en ten tweede dat de overheid die ‘winnaars’ kan en moet ondersteunen. Laten we met het laatste beginnen. Als bepaalde bedrijven of sectoren ‘winnaars’ zijn geworden zonder de overheid, waarom hebben ze dan toch de ‘backing’ van diezelfde overheid nodig? Als de overheid wél een belangrijke rol heeft gespeeld, zijn deze bedrijven of sectoren nog wel echte ‘winnaars’? Blijkbaar hebben ze het dan blijkbaar niet helemaal op eigen kracht klaargespeeld.

Snijders en Jacobs (2013) hebben “ten behoeve van dit WRR-rapport berekend dat vier en een half van de Nederlandse topsectoren echt top zijn: agrofood en tuinbouw, chemie, hightech en de helft van het watercluster, namelijk de ‘natte bouw’. “Topsectoren’ als logistiek en creatief zijn ten hoogste in relatie met deze sectoren echt sterk.” Blijkbaar zijn J&D (of Snijders en Jacobs) zo overtuigd van de superioriteit van hun maatstaf dat volgens hen de overige topsectoren wellicht “vatbaar voor political capture” zijn geweest, want ze “kunnen niet bogen op echte sterkte”. Wat is dan die enige echte maatstaf waarmee de echte ‘winnaars’ kunnen worden geïdentificeerd?

Het criterium van Snijders en Jacobs (2013) is het aandeel in de wereldexport, vergelijkbaar met de Revealed Comparative Advantage (RCA), ook wel aangeduid als de Balassa-index. Deze maatstaven gaan over het specialisatiepatroon van de export: sectoren of producten met een hoge RCA of wereldexportaandeel zijn relatief oververtegenwoordigd in het exportpakket van het betreffende land. Maar zijn dat ook sectoren of producten met een hoge score op toegevoegde waarde of productiviteit, of met een aantrekkelijk toekomstperspectief?

Neem agrofood en tuinbouw. Je kunt moeilijk van een ‘winnaar’ spreken als de benodigde arbeidskrachten vrijwel uitsluitend in

HEIN VROLIJK

Partner van consultancy netwerk Frisse Blik

het armere buitenland gevonden kunnen worden. Bovendien is in deze sector in de periode 1996–2012 de toegevoegde waarde per euro export gedaald van 42 naar 35 eurocent, als gevolg van een relatief sterke toename van de import (Vrolijk en Vissers, 2014). En wat te denken van de talloze boeren en tuinders met negatieve inkomens, ondanks lange werkweken en ook nog hoge EU-subsidies?

De sterke exportpositie wordt dan op die manier wel erg duur betaald. Om misverstanden te voorkomen: ik vind dat de agrosector wel degelijk een topsector is of in ieder geval kan worden, echter niet op basis van exportsuccessen uit het verleden maar eerder vanwege exportmogelijkheden in de toekomst.

J&D stellen – in navolging van de WRR – dat de overheid “een eigen *intelligence* (een op de eigen rol toegesneden management-informatiesysteem) nodig” heeft. Ze vinden het jammer dat “er geen criteria worden besproken om de echte sterkte van vermeende topsectoren of de betekenis van ambitieuze uitdaggers te beoordelen”. Maar zelf komen ze niet verder dan het blijven hameren op het wereldexportaandeel.

Als we een flinke stap vooruit willen zetten in de discussie over de economische toekomst van Nederland, dan moeten we zoeken naar manieren om *business ecosystems* (Moore, 2006) te creëren en te monitoren. Daarin is de overheid slechts een van de vele spelers, die bijvoorbeeld publieke goederen moet verzorgen en gevangendilemma’s moet elimineren of voorkomen. We moeten niet op zoek gaan naar het briljante plan A – in vorm van ‘winnaars’ of perfecte maatstaven – maar naar een cultuur waarin toegewijde individuen en organisaties aan plannen B, C en D werken, zodat we ons snel kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden en nieuwe uitdagingen. Om ons te laten inspireren hoeven we niet de hele wereld over te reizen, zoals de WRR heeft gedaan. We moeten vooral ons licht opsteken bij landen die een gebalanceerde economische groei realiseren zonder hun toevlucht te nemen tot een sterke toename van de export of van buitenlands kapitaal. Dat zijn volgens Dani Rodrik “*the real heroes of the global economy*” (Rodrik, 2013).

LITERATUUR

Moore, J.F. (2006) Business ecosystems and the view from the firm. *Antitrust Bulletin*, 51(1), 31–75.

Rodrik, D. (2013) The real heroes of the global economy. *Project Syndicate*, 13 november.

Snijders, H. en D. Jacobs (2013) Clusters en niches, de specialisatie van de Nederlandse economie. *WRR achtergrondstudie*, 76.

Vrolijk, H. en G. Vissers (2014) Nederlandse export levert steeds minder toegevoegde waarde op. Den Haag: Stichting Maatschappij en Onderneming.

WRR (2013) *Naar een lerende economie. Investeren in het verdienvermogen van Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.